

Hegedűs Barbara:

KOLUMBIA, A NATO ELSŐ LATIN-AMERIKAI PARTNERE

ÖSSZEFOGLALÓ: Juan Manuel Santos korábbi kolumbiai elnök 2018 májusában jelentette be, hogy a dél-amerikai ország lesz a NATO első latin-amerikai globális partnere. A tanulmány célja, hogy bemutassa, milyen előnyökkel járhat a partnerség a két szereplő számára. Kolumbia számára nemcsak gyakorlati, hanem szimbolikus jelentőséggel is bír az együttműködés, mert ezáltal megmutathatja, hogy a véres belháborús időszakot maga mögött hagyta, és megbízható aktorrá vált a nemzetközi biztonság területén. Bár az észak-atlanti szövetség perspektívájától távol esik a dél-amerikai térség, előnyökkel járhat számára a szorosabb partnerség a régió egyik jelentős államával, és erősítheti a globális biztonságot garantáló szervezet képét.

KULCSSZAVAK: NATO, globális partnerség, Kolumbia, békemegállapodás, biztonsági és védelmi együttműködés

BEVEZETÉS

Kolumbia a kétezres évek közepén is még törekeny államnak tűnt, és félt volt, hogy polgárháborús viszonyai miatt a bukott államok sorsára juthat. A véres időszak fő felelősei a baloldali gerillaszervezetek, a jobboldali félkatonai, paramilitáris, valamint a szervezett bűnözői csoportok, a gyenge állam és az állami fegyveres erők voltak, amelyek tevékenysége súlyos áldozatokat követelt a kolumbiai társadalomtól. Az 1958–2012 között zajló konfliktus 220 ezer halálos áldozattal járt, ebből a becslések szerint több mint 180 ezer civil személy volt. Ezen felül a belháború 25 ezer eltűntet hagyott maga után, és körülbelül 5,7 millió ember kényszerült elhagyni otthonát.¹

Az ország jelenlegi transznacionális biztonsági kihívásai közül a szervezett bűnözés, azon belül a kábítószerüzlet a legnagyobb fenyegetés, amelynek fő exportpiaca az Amerikai Egyesült Államok, de Európa legnagyobb kokainbeszállítója is. Az 1990-es évektől a kartellek és az ideológiai alapon szerveződő csoportok közti együttműködések révén a szervezetek komoly gazdasági, társadalmi és politikai hatalomra tettek szert, veszélyeztetve ezzel a központi kormányzat hatalmát. A kormányzat – annak érdekében, hogy kezelni tudja az ország belső biztonsági kihívásait – több megoldási kísérletbe kezdett. Voltak olyan szervezetek, amelyekkel sikerült eredményesen megállapodást kötnie, és azok beléptek a

¹ CNMH, Centro Nacional de Memoria Histórica: ¡Basta Ya! Colombia: Memorias de guerra y dignidad, Informe General Grupo de Memoria Histórica, 2013, 31–33. www.centrodememoriahistorica.gov.com (Letöltés időpontja: 2018. 11. 05.)

politikai életbe, a leszerelés azonban nem minden esetben volt teljes.² Másokkal, például a növekvő hatalommal bíró drokartellekkel szemben a kormány fegyveres erővel lép fel, amihez az Amerikai Egyesült Államok is segítséget nyújt.³

Az ország 2016-ban nagy lépést tett annak érdekében, hogy lezárja a konfliktusos időszakot. Juan Manuel Santos Calderón⁴ – bár védelmi miniszterként a legnagyobb offenzívát vezette a Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők (FARC⁵) ellen – elnöksége (2010–2018) kezdetétől a békefolyamat legnagyobb pártfogója lett. Az elnök 2012-ben jelentette be, hogy tárgyalások folynak a legnagyobb baloldali felkelőszervezettel, és ezzel a lépéssel a polgárháborús időszak szimbolikus végét hirdette meg. A békemegállapodás ünnepélyes aláírására 2016. szeptember 26-án a kolumbiai Cartagena városában került sor, amelyen Timoleón Jiménez⁶ (Timochenko), a FARC vezetője és Santos elnök aláírták a történelmi békét. Bár az október 2-i népszavazás megdöbbentő eredménye⁷ időlegesen megakasztotta a ratifikálás folyamatát, kisebb átdolgozás után a végleges megegyezést november 24-én fogadták el a felek, amely kongresszusi jóváhagyással 2016. november 30-án lépett életbe.

A békemegállapodás ellenére nem lehet kijelenteni, hogy az ország biztonsági problémái maradéktalanul megoldódtak volna. A FARC korábbi gerillái csak részben választották a leszerelést,⁸ továbbra is működnek paramilitáris és gerillaszervezetek az ország területén,

² A fegyveres konfliktus során aktív négy legnagyobb felkelőszervezet a Forradalmi Fegyveres Erők (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, FARC), a Nemzeti Felszabadítási Hadsereg (Ejército de Liberación Nacional, ELN), az Április 19-e Mozgalom (Movimiento 19 de Abril, M-19) és a Népi Felszabadító Hadsereg (Ejército Popular de Liberación, EPL). Az M-19 mozgalom kezdett elsőként tárgyalásokat a kolumbiai kormánnyal, majd 1990-ben tagjai leszereltek és sikeresen beléptek a politikai életbe. Az EPL 1991-ben egyezett meg a kolumbiai kormánnyal, a leszerelés azonban részleges volt, mivel a volt gerillák egy része folytatta a kábítószerüzletet, együttműködve a FARC és az ELN csoportokkal. A legnagyobb jobboldali félkatonai szervezet, a Kolumbiai Egyesült Önvédelmi Erők (Autodefensas Unidas de Colombia, AUC) és a kormány között 2006-ban született megállapodás.

³ Az első legnagyobb kokainkartellek a Pablo Escobar vezette Medellín és a Cali kartell voltak. A két kartell szétesését követően a kábítószerüzlet fragmentált lett, a volt tagokból több kisebb csoport jött létre, amelyek már nem a teljes kábítószer-termelési és -kereskedelmi láncolatot tartották a kezükben.

⁴ A Santos család Kolumbia egyik legbefolyásosabb családja, amely elnököt és alelnököt is adott már az országnak, valamint a család az egyik legnagyobb újság, az El Tiempo tulajdonosa volt 1913–2007 között. Juan Manuel Santos volt külkereskedelmi miniszter (1991–1994), pénzügyminiszter (1998–2002), majd védelmi miniszter (2006–2010).

⁵ Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia.

⁶ Szejmon Tyimoszenko („Timochenko”), eredeti nevén Rodrigo Londoño Echeverri (1959–) a FARC vezetője 2011 óta. Beceneve Szejmon Tyimoszenko szovjet marsalltól származik. Életéről sok feltételezés látott már napvilágot, például, hogy orvosi egyetemet végzett, de biztosan az tudható, hogy kiképzést kapott Oroszországban és Kubában. Insight Crime: FARC Profile, 2017. 03. 03. <http://www.insightcrime.org> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 25.)

⁷ A népszavazás során a választásra jogosultak csupán 37%-a vett részt, a választók 50,2%-a azonban elutasította a megállapodást, és 49,8%-a támogatta az elfogadását. Az eredmény okai lehetnek, hogy a társadalom nem tudta megfelelően megismerni a béke tartalmát, valamint sikeres volt az ellenkampány. Területileg megosztott volt a voksolás, mivel az ország középső régiójában élők nagyobb arányban utasították el a békét, míg a konfliktus által leginkább érintett peremterületek a békeszerződés mellett szavaztak. Az alacsony részvétel a társadalmon belüli megosztottság okozhatta, de az is befolyásolhatta, hogy az ország északi területén hurrikán söpört végig, ami megnehezítette egyes vidéki területeken a közlekedést.

⁸ Az ENSZ megfigyelői szerint csupán kb. 1500 exgerilla tartózkodik a reintegrációs táborokban, miközben már 6500 elhagyta ezeket a központokat, és becslések szerint ebből 2000 harcos újra fegyvert ragadott. Adriaan Alsema: Colombia's FARC members massively deserting reintegration process and rearming. Colombia Reports, 2018. 11. 14. <https://colombiareports.com/colombias-farc-members-massively-deserting-reintegration-process-and-rearming> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 05.)

a szervezett bűnözői csoportok változatlanul komoly hatalommal bírnak.⁹ Bár az ország továbbra is komoly biztonsági kihívásokkal néz szembe, stabil és növekvő gazdasággal rendelkezik. A második legnagyobb lakosságú (48,2 millió fő) és a negyedik legnagyobb területű (1 141 748 km²) dél-amerikai állam, a 2018-as adatok alapján pedig a latin-amerikai régió *negyedik legerősebb gazdaságával* rendelkezik.

A tanulmány két fő hipotézis mentén vizsgálja az Észak-atlanti Szerződés Szervezete és Kolumbia közötti partnerséget. Bár a globális partnerségi programok alapvetően korlátozott jelentőséggel bírnak, a latin-amerikai ország számára fontos volt a NATO-val partnerségi megállapodás megkötése, amely több lehetőséget is nyújthat a transzatlanti biztonsági szervezettel való együttműködés területén. A NATO számára nem kiemelt jelentőségű a latin-amerikai térség, de egy nyugati típusú, az Amerikai Egyesült Államokkal hagyományosan jó kapcsolatot ápoló, erősödő demokratikus országgal történő együttműködés növelheti a szervezet globális jelentőségét. A tanulmány a NATO globális partnerség rövid ismertetését követően bemutatja az Észak-atlanti Szerződés Szervezete és Kolumbia együttműködési programját, majd azt vizsgálja, hogy milyen jelentősége van a kooperációnak a két szereplő számára. Ezt követően az utolsó fejezet a regionális szereplők reakcióira tér ki, kiemelve a szomszédos államok fenntartásait.

NATO GLOBÁLIS PARTNERSÉG

A NATO a partnerségi struktúrájával arra törekszik, hogy erősítse szerepét a nemzetközi biztonsági együttműködés rendszerében, és meg tudjon felelni a hidegháború utáni békefenntartás és válságkezelés követelményrendszerének. A 21. században a biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések egyre inkább globálisan jelentkeznek, ezért a Szövetség sem összpontosíthat csupán a világ egy régiójára, hanem globálisan kell fellépnie a nemzetközi biztonság fenntartása érdekében.¹⁰ A 2010. novemberi lisszaboni csúcstalálkozón elfogadott Stratégiai Konceptióban kapott nagyobb hangsúlyt az a törekvés, hogy a szervezet világszerte erősítse kapcsolatait a különböző régiós országokkal.¹¹ A partnerségi programok egyik szegmensébe tartozik a hivatalos elnevezése alapján „Partnerek szerte a világon” (*Partners across the globe*) együttműködési forma, amelyben azok az országok csoportosulnak, amelyek közös demokratikus elveket és értékeket vallanak, de a földrajzi megkötöttségek miatt nem lehetnek a Szövetség tagjai. Ezek az országok támogathatják a NATO különböző tevékenységeit, aktívan részt vehetnek a nemzetközi válságkezelésben és missziókban.¹²

A NATO globális partnereihez – 2018-ig, Kolumbia csatlakozásáig – Afganisztán, Ausztrália, Dél-Korea, Irak, Japán, Mongólia, Pakisztán és Új-Zéland tartozott. Nem beszélhetünk azonban egységes partnerségi programról, mivel minden egyes ország önálló, kétoldalú együttműködést köt a Szövetséggel, amely meghatározza a partnerországgal való

⁹ Manapság a legnagyobb kartellek a Rastrojos és az Urabeños, illetve a korábban leszerelt gerilla- és paramilitáris szervezetek tagjaiból létrejött BACRIM (Bandas Criminales), amelyben a kisebb csoportok hálózatos formában működnek diverzifikált tevékenységgel.

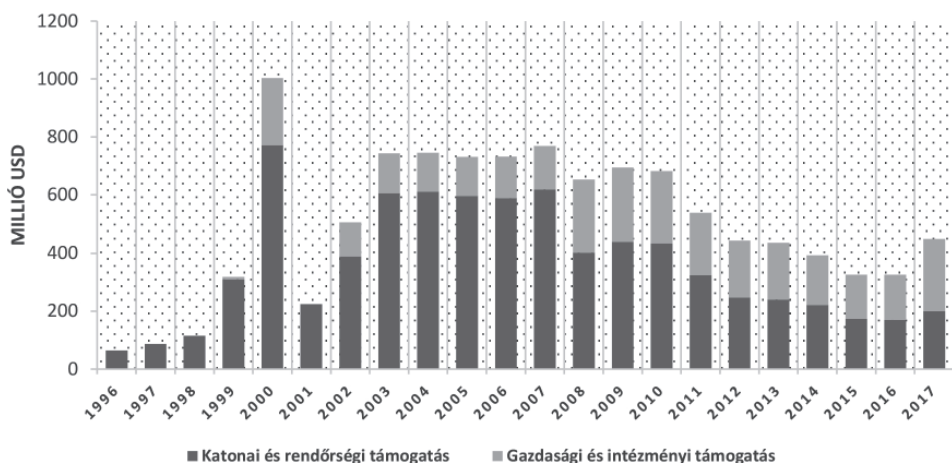
¹⁰ Szenes Zoltán: Előszó. In: Benes Károly et al.: NATO Partnerség 2014: A szövetségi partnerségi programok múltja, jelene és jövője. Tanulmánykötet. Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Budapest, 2014, 7–9.

¹¹ Relations with partners across the globe. 2017. május. https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49188.htm (Letöltés időpontja: 2019. 02. 03.)

¹² Siposné Kecskeméthy Klára: Partnerség a békéért – 20 év tapasztalatai. In: Benes Károly et al.: i. m. 21–52.

viszonyt és „bánásmódot”.¹³ Általánosságban három kritériumnak kell megfelelniük: a NATO által képviselt értékrend elfogadása, közös biztonsági kihívások hasonló percepciója és hathatós műveleti szerepvállalás. A globális partnerek felvétele alapvetően az Amerikai Egyesült Államok külpolitikájának megfelelően alakult, tehát Washington érdekei, bilaterális kapcsolatainak iránya alakítja az együttműködéseket, több esetben az európai szövetségesek fenntartásaival. A partnerségi felsorolásból látható, hogy eddig az együttműködés főleg az ázsiai és a csendes-óceáni térségekre koncentrált, de Kolumbia felvételével a szervezet újabb régió bevonásáról döntött, bővítve hatáskörét.¹⁴ Mivel a Washingtoni Szerződés pontosan lehatárolja a szervezet érdekszféráját, a globális partnerekre nem alkalmazható az 5. cikkely szerinti kollektív védelem, és az alapszerződés alapján a globális partnerségben részt vevő országok számára nem lehetséges a teljes tagság elérése sem.

KOLUMBIA MINT GLOBÁLIS PARTNER

1. ábra A Kolumbiába áramló amerikai pénzügyi támogatások eloszlása 1996–2017 között¹⁵

Kolumbia globális partnerségi kiválasztásában is egyértelműen megfigyelhető Washington biztonsági percepciója és védelmi jövőképe, mivel a dél-amerikai ország régóta megbízható szövetségese a latin-amerikai térségben.¹⁶ Az együttműködés évtizedek óta a drogellenes harcra összpontosul, mivel az Amerikai Egyesült Államokban fogyasztott kábítószer 90%-a Kolumbiából származik. A programok keretén belül kiemelten pénzügyi, katonai, kiképzési és tanácsadási segítséget nyújt Washington, ezek közül is a legnagyobb és legvitatottabb a 2000-es évek elején indult Kolumbia-terv volt. A több mint 10 milliárd dolláros támogatási

¹³ Support for NATO-led operations. https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49188.htm# (Letöltés időpontja: 2019. 02. 03.)

¹⁴ Mártonffy Balázs: A NATO és a globális partnerség. In: Benes Károly et al.: i. m. 153–173.

¹⁵ Adam Isacson: U.S. aid to Colombia in 2017. 2017. május. <https://adamisacson.com/u-s-aid-to-colombia-in-2017/> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

¹⁶ Donald Trump amerikai elnök legújabbban Brazíliának ígért NATO-partnerséget. Lásd Trump Says Strongly Considering NATO Membership for Brazil. 19 March 2019. <https://www.nytimes.com/reuters/2019/03/19/world/americas/19reuters-usa-brazil-nato.html> (Letöltés időpontja: 2019. 04. 01.)

csomag közel 70%-át a katonai és a rendőri erők megerősítésére fordították. Az Amerikai Egyesült Államok külpolitikájához igazodva 2002-től elmosódott a határ a kábítószerkartellek, a terrorista és a felkelőcsoportok között. Bevezették a „narkóterrorista” fogalmát, aminek hatására komoly offenzíva indult felszámolásuk érdekében, és a FARC meggyengült annyira, hogy tárgyalóasztalhoz üljön.

A pénzügyi támogatásnak köszönhetően a két ország közötti katonai kapcsolatok is erősek. Az együttműködési megállapodások többek között katonai képzést, kábítószer-elkobzást, a kommunikációhoz, a hírszerzéshez és megfigyeléshez kapcsolódó műveleteket tartalmaznak. A legnagyobb volumenű együttműködésre 2009-ben került volna sor, amely megállapodás keretében az amerikai erők összesen hét – haditengerészeti, légi- és szárazföldi – bázist használtak volna Kolumbiában. A kolumbiai kongresszus végül nem hagyta jóvá az egyezményt, de ez nem befolyásolta jelentősen a két ország közötti kapcsolatokat, mivel a korábbi egyezmények valójában hasonló jogosultságokat nyújtanak az amerikai erőknek a kolumbiai bázisok használatára.¹⁷

2. ábra Az amerikai erők által használt hét kolumbiai katonai bázis¹⁸

2009-ben Juan Manuel Santos még védelmi miniszterként közeledett először a NATO-hoz, amikor felmerült Kolumbia részvétele az afganisztáni ISAF-műveletekben is. Kezdeményezése azonban nem kapott kongresszusi jóváhagyást, mivel az akkori belpolitikai viszonyok még nem tették lehetővé, hogy saját erőket küldjenek idegen területre. Santos elnöksége alatt a NATO és Kolumbia közti kapcsolat egyre erősödött, 2013-ban a két fél információbiztonsági megállapodást (*Agreement on the Security of Information*) is kötött. Az egyezmény információcserét fogalmazott meg a közös ügyek mentén, de a valódi jelentőségét az adta, hogy a biztonság területén az első szorosabb együttműködésnek tekinthető. Ezt követően 2017 májusában született meg az *Egyéni partnerségi és együttműködési program*,

¹⁷ Pacifista: Mitos y verdades sobre la presencia militar gringa en Colombia. 2018. ápr. 20. <https://pacifista.tv/notas/mitos-y-verdades-sobre-la-presencia-militar-gringa-en-colombia/> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 10.)

¹⁸ Jeff Smith: US Militarisation of Colombian. GRIID, 2010. <https://griid.org/2010/03/03/us-militarization-of-colombian/> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 15.)

amely a két fél közötti együttműködés kereteit tartalmazza. A globális partnerség hivatalos bejelentésére egy évvel később, 2018 májusában került sor. A megállapodás alapján a partnerség a kiberbiztonságra, a tengeri biztonságra, a terrorizmus és szervezett bűnözés elleni műveletekre összpontosít, valamint magában foglalja a katonai gyakorlatok egységesítését, a közös képzésekkel és katonai gyakorlatokkal kapcsolatos programok szervezését, továbbá a kolumbiai fegyveres erőknek a NATO irányvonalai mentén történő korszerűsítését.¹⁹

A PARTNERSÉG ELŐNYEI KOLUMBIA SZÁMÁRA

Kolumbia az ötven évig tartó konfliktus alatt is kényesen ügyelt arra, hogy erősítse hitelességét a nemzetközi partnerei felé. Ehhez kapcsolódóan külpolitikájának sarokköve az volt, hogy szövetségépítés és diplomáciai kapcsolatok révén meghatározó szereplő legyen a régióban. A békefolyamat elindulása óta pedig még nagyobb erőkkel építi nemzetközi imázsát annak érdekében, hogy visszaszerezze megtépázott renomóját, aminek egyik fontos lépcsőfoka lehet a NATO-partnerség is.²⁰

Az országot belső és transznacionális biztonsági kihívások sújtják, kiemelten transznacionális bűnözés, korrupció, nem állami fegyveres szereplők működése és fegyverek proliferációja területén. Bogotá biztonsági és védelmi stratégiai céljai az alábbiak:

1. A belső biztonság megteremtése felkelés és terrorizmus elleni katonai műveletek révén, valamint a szervezett bűnözés és a kábítószer-kereskedelem elleni fellépés, ami elsősorban a nemzeti rendőrség feladatkörébe tartozik.

2. A határok védelme, mivel az öt szárazföldi határ az illegális kereskedelemben ideális tranzitországgá teszi Kolumbiát.

3. A regionális biztonság erősítése, ami a térség országaival közösen valósítható meg. Ezért az együttműködés fejlesztése fontos célkitűzés, mint például az információ megosztása a transznacionális biztonsági fenyegetések eredményes kezelése érdekében.

4. A kontinentális együttműködés, ami a déli és az északi államokkal való együttműködést jelenti, valamint tartalmazza a politikai párbeszéd erősítését, a hírszerzési együttműködést, az információ- és képességmegosztást, valamint a politikai koordináció fejlesztését a regionális fórumokon, mint az Amerikai Államok Szervezete és a Dél-amerikai Nemzetek Uniója.

5. A globális perspektíva részeként az állami fegyveres erők szerepének újrafogalmazása a békefolyamatot követő megváltozott viszonyok között, valamint a megszerzett tapasztalatok kihasználása nemzetközi katonai műveletek révén is.²¹

Kolumbia a térség egyik legerősebb fegyveres erejével rendelkezik, amelynek teljes létszáma 470 ezer fő, beleértve a szintén a Védelmi Minisztérium irányítása alá tartozó rendőrség létszámát is.²² A katonai erejét az ország szuverenitásának és területi integritá-

¹⁹ Relations with Colombia. 2018. dec. 6. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_143936.htm (Letöltés időpontja: 2019. 01. 05.)

²⁰ Daniel Flandes – Leslie Wehner: Drivers of Strategic Contestation in South America. German Institute of Global and Area Studies, GIGA Research Programme, October 2012, 1. https://www.giga-hamburg.de/de/system/files/publications/wp207_flandes_wehner.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 11. 20.)

²¹ Robert Helbig – Guillaume Lasconjarias: Winning Peace and Exporting Stability: Colombia as NATO's next Global Partner? Research Division (RD) of the NATO Defense College, Rome, 2017. http://www.academia.edu/34643559/Winning_Peace_and_Exporting_Stability_Colombia_as_NATO_s_next_Global_Partner (Letöltés időpontja: 2018. 09. 10.)

²² El Nuevo Siglo: Pie de fuerza aumentó en 42 mil efectivos. 2014. ápr. 20. <https://www.elnuevosiglo.com.co/articulos/4-2014-pie-de-fuerza-aumento-en-42-mil-efectivos> (Letöltés időpontja: 2018. 10. 10.)

ának védelmében vetik be az ország határain belül is, kiemelten a narkóterrorizmus és a politikai alapon szerveződő fegyveres csoportok ellen, valamint a határok védelme érdekében. A békefolyamat előrehaladásával előtérbe került a kérdés, hogy az ország hadereje milyen funkcióval rendelkezzen a jövőben, valamint a rendvédelmi szervek és a katonaság feladatköreit határozottan elkülönítsék egymástól.²³

A belháború történései és a biztonsági erők visszaélései növelték a bizalmatlanságot az állami fegyveres erőkkel szemben, ezért legitimitációjának erősítésében, a bizalom és a transzparencia kialakításában támogatást nyújthatnak a NATO-javaslatok és a jó gyakorlatok átvétele. Ehhez kapcsolódóan egy új védelmi stratégia kidolgozásában, a fegyveres erők modernizálásában és azok békeidős működésében a NATO komoly segítséget nyújthat.

Felmerül a kérdés, hogy a félelem a szomszédoktól motiválhatta-e Kolumbiát a katonai szövetséghez történő partnerségi csatlakozásban. Kolumbiának a szomszéd államokkal főleg határviták, határsértések miatt voltak konfliktusai. A határ menti összetűzések fő kiváltó oka, hogy az illegális fegyveres csoportok, a gerilla- és paramilitáris szervezetek, valamint a szervezett bűnözői csoportok tevékenységüket a határhoz közel eső régiókban végzik, sokszor az országhatárokat is átlépve. Erre válaszul Kolumbia több esetben a határokat megsértve szállt szembe ezekkel a csoportokkal, ami konfliktusokhoz vezetett a szomszédos államokkal, például 2008-ban Ecuadorral.²⁴ Ezek a viszályok azonban kis intenzitású katonai műveleteket eredményeztek, és inkább diplomáciai szinten vetették vissza az együttműködést. A határvitákat a régió országai már nem fegyveres erővel igyekeznek rendezni, hanem a nemzetközi jog eszközeivel.

Mindezek ellenére nem lehet teljes bizonyossággal kijelenteni, hogy a békés viszonyok garantáltak lennének a régióban, mivel *Venezuela puszkaporos hordóként* magában hordozza egy komoly konfliktus kirobbanásának esélyét. A Kolumbia és Venezuela közti viszály hosszú időszakra nyúlik vissza, de a korábbi határviták kérdését a 2000-es évektől felváltották az Amerika-barát és Amerika-ellenes, illetve a jobboldali és a baloldali politikai kormányzatok közti, ideológiai különbségekből eredő ellentétek.²⁵ Bár a Trump-adminisztráció felvetette a katonai intervenció lehetőségét, *a latin-amerikai országok, köztük Kolumbia, többször visszautasították a külső fegyveres beavatkozás gondolatát*, mivel véleményük szerint az csak destabilizálná a térséget. Ennek ellenére a szólamok szintjén már felmerült a katonai konfliktus lehetősége a két dél-amerikai ország között, az ehhez hasonló megnyilvánulások azonban inkább politikai hangulatkeltésnek tekinthetők. Bár kérdéses, hogy a venezuelai válság milyen irányt vesz 2019-ben, várhatóan továbbra sem kerül sor komoly katonai összetűzésre a két ország között.²⁶ Mindezek alapján elmondható, hogy egy katonai konfliktus lehetősége nem motiválhatta a közeledést a transzatlanti nemzetközi védelmi szövetséghez.

²³ Élber Gutiérrez Roa – Marcela Osorio Granados: ¿A qué se van a dedicar las Fuerzas Armadas en el posconflicto? El Espectador, Política, 2016. máj. 25. <https://colombia2020.elespectador.com/politica/que-se-van-dedicar-las-fuerzas-armadas-en-el-posconflicto> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 05.)

²⁴ Az incidens miatt ideiglenes megszakadtak a diplomáciai kapcsolatok a két ország között, mivel egy FARC-tábor elleni bombázás során Kolumbia megsértette az ecuadori határt.

²⁵ A legutóbbi incidens 2015-ben történt, miután Nicolas Maduro kormánya lezárta a Kolumbiát és Venezuelát összekötő egyik határátkelőhelyet – a Simon Bolívar nemzetközi hidat –, és kiutasította a kolumbiai állampolgárokat. Ezenkívül a venezuelai kormány szerint a kolumbiai milíciák állítólag részt vettek a térségben venezuelai katonák elleni támadásban, valamint olyan illegális tevékenységekben, mint benzín és más alapvető áruk csempészése.

²⁶ Robert Malley: 10 Conflicts to Watch in 2019. International Crisis Group, 2018. dec. 28. <https://www.crisisgroup.org/global/10-conflicts-watch-2019> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 04.)

Összességében Kolumbia célja a NATO-partnerséggel, hogy sikeresen tudjon kapcsolatot építeni a partnerországokkal, növelje nemzetközi presztízsét, de eközben érdekei mentén mégis fenntartsa partnerségi elkötelezettségét. A csatlakozás óta a politikai vezetők több fórumon is ígéretet tettek arra, hogy külföldi erők nem állomásozhatnak az ország területén, ezzel is megnyugtatta a szomszédos államokat. Ezenkívül Kolumbia a közeljövőben csak korlátozott részvételét tervezi külföldi missziókban, mivel a belpolitikai helyzet, a friss polgárháborús sebek miatt a társadalom nagy része nem támogatná, hogy kolumbiai erők más ország területén harcoljanak.

A PARTNERSÉG NATO SZÁMÁRA NYÚJTOTT LEHETŐSÉGEI

A globális partnerség intézménye eddig főleg Ázsiára és a csendes-óceáni térségre koncentrált, ezért a dél-amerikai térségnek a NATO közösségébe történő beemelésevel a Szövetség erősítheti a globális legitimitációját, valamint növelheti regionális befolyását. *Kolumbia a geostratégiai helyzete miatt is jelentős partner, mivel két óceánra is kijutással rendelkezik.* Ezenkívül a transzatlanti szövetségi rendszert, azon belül is különösen az Amerikai Egyesült Államokat aggaszthatja a térségben erősödő orosz és kínai befolyás. A két ország legerősebb szövetségesei a térségben *Venezuela, Kuba, Nicaragua és Bolívia.* Ennek hatására az Amerikai Egyesült Államok arra törekszik, hogy ellensúlyozza a két hatalom növekvő befolyását az érdekszférájában, amihez Kolumbia megfelelő partnernek tűnik.

A NATO-partnerség szempontjából Kína és Oroszország régiós jelenléte érdekes. Kína főleg gazdasági téren erősíti befolyását a latin-amerikai térségben, a kereskedelem növelése és a közvetlen tőkebefektetések révén olyan lehetőségeket nyújt a partnerországok számára, amelyeket jelenleg az Amerikai Egyesült Államok nem biztosít.²⁷ Oroszország latin-amerikai szerepvállalása a globális stratégiájához igazodik, amelynek célja, hogy erodálja Washington vezető szerepét, gyengítse befolyását a térségben, és mindehhez a propagandát, a katonai eszközök értékesítését, a kábítószer-ellenes megállapodásokat és kereskedelmet használja fel eszközként. Oroszország számára a térség jelentőségét továbbá a nyersanyagkészletei, ezen belül kiemelten a kőolaj- és földgáztartalékai adják.²⁸

Dél-Amerikában Oroszország és Venezuela kapcsolata kiemelendő Kolumbia szemszögéből, mivel a Caracas és Bogotá között húzódozó ideológiai különbség és növekvő feszültség – szélsőséges esetben akár – fegyveres összetűzést is eredményezhet a térségben. A katonai együttműködés egyik legmeghatározóbb epizódja 2008-ban az orosz–grúz háború alatt zajlott, amikor Oroszország nukleáris fegyverek hordozására is alkalmas két hadászati bombázó-repülőgépet rendelt Venezuelába, válaszul arra, hogy amerikai és NATO-hajók a Fekete-tengerre hajóztak be. Majd még abban az évben Oroszország és Venezuela között közös gyakorlatra került sor, ennek keretében az orosz fél a *Nagy Péter* atommeghajtású csatacirkálót rendelte a karibi térségbe. Az elmúlt években több diplomáciai találkozó is történt az orosz kormányzat és baráti latin-amerikai országok között, válaszul az ukrán vál-

²⁷ Lara Seligman: U.S. Military Targets Growing Russian and Chinese Influence in Latin America. Foreign Policy, 2018. november 19. <https://foreignpolicy.com/2018/11/19/us-military-targets-growing-russian-and-chinese-influence-in-latin-america/> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 04.)

²⁸ Venezuela Szauíd-Arábiát megelőzve már az első helyen áll a feketearany-tartalékokat illetően, továbbá a tíz legnagyobb földgáztartalékkal rendelkező ország közé tartozik. BP Statistical Review of World Energy, 2017. 12. https://www.bp.com/content/dam/bp-country/de_ch/PDF/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-full-report.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 04. 08.)

ságot követő nyugati szankciókra. Oroszország legutóbb 2018 decemberében vezényelt két, nukleáris fegyverek hordozására is alkalmas hadászati bombázó-repülőgépet Venezuelába, hogy részt vegyenek egy közös légi gyakorlaton. A kolumbiai elnök azonban fenntartásait fejezte ki a növekvő orosz katonai befolyással kapcsolatban. „A kontinensnek ébernek kell lennie. Ez nemcsak Kolumbiával szemben barátságtalan cselekedet, hanem barátságtalan cselekedet [...] egy olyan régióval szemben, amelynek egyértelműen van egy kölcsönös segítségnyújtási szerződése, amely kimondja, hogy agresszió esetén minden országnak meg kell védenie a támadott államot.”²⁹

Az orosz befolyás ellensúlyozása érdekében a NATO-nak már nem a hidegháborús retorikához és eszközökhöz kell visszanyúlnia, amely a legtöbb latin-amerikai államban visszatetszést és ellenállást szül, hanem a nyugati gondolkodású államok támogatása révén kell ellensúlyoznia a Kreml ambícióit. Ebből a szempontból Kolumbia ideális választás, mivel évtizedek óta szoros kapcsolatot ápol az Amerikai Egyesült Államokkal, és megbízható partnernek tűnt ez időszak alatt.

Kolumbia NATO-partnerként növelheti részvételét külföldi békeműveletekben is. Az ország fegyveres ereje tapasztalt az irreguláris hadviselés területén, valamint a felkelés- és terrorizmusellenes műveletekben. Ezenkívül az elmúlt évtizedekben a különböző amerikai együttműködési programok átfogták a kiképzés, tanácsadás, hírszerzés és közös műveletek területét, valamint Washington katonai eszközökkel látta el a dél-amerikai országot. Mindezek eredményeképpen a kolumbiai erők a módszereiket az Amerikai Egyesült Államoktól vették át, ezért az interoperabilitás a NATO-n belül könnyebben megvalósulhat. Különösen előtérbe került az aszimmetrikus hadviseléshez nélkülözhetetlen különleges műveleti erők együttműködése, valamint a hírszerzés, a megfigyelés és a felderítés terén történő együttműködés.³⁰

Az amerikai Kongresszus előtt mondott éves beszédében Kurt Tidd admirális, az Amerikai Egyesült Államok hadereje Déli Parancsnokságának (SOUTHCOM) parancsnoka Kolumbiát a régió biztonságának „nettó exportőréként” nevezte meg.³¹ Az évtizedes kooperációnak köszönhető ez a státusz, mivel mára Kolumbia nem csupán az amerikai módszerek befogadója, hanem azok közvetítőjévé vált.³² A kolumbiai katonák közvetlenül beágyazódnak az amerikai parancsnoksági struktúrába, segítve egy többnemzeti katonai erő kialakítását, amely világszerte proxyként szolgálhat az amerikai globális biztonsági stratégia alapján. A kolumbiai erők ilyen irányú alkalmazása például olyan előnyökkel jár, hogy a helyi katonaságot kevesebb költséggel lehet kiképezni, és a megítélésük politikailag is kedvezőbb lehet, mivel az amerikai szerepvállalás nem közvetlenül valósul meg. Kevés információ van az együttműködés pontos területeiről, de a két ország által 2013-ban aláírt, „Cselekvési terv

²⁹ El Universal: Colombia „alerta” al continente por ejercicios militares de Venezuela. Bogotá, 2018. 12. 12. <http://www.eluniversal.com/politica/28101/colombia-alerta-al-continente-por-ejercicios-militares-de-venezuela> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

³⁰ Jim Thomas – Christopher Dougherty: Beyond the Ramparts: The Future of U.S. Special Operations Forces. Studies, The Center of Strategic and Budgetary Assessments, 2013. máj. 10. <https://csbaonline.org/research/publications/beyond-the-ramparts-the-future-of-u-s-special-operations-forces/publication> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 20.)

³¹ Jim Garamone: Southern Command Chief Says South American Allies 'Got Game'. U.S. Department of Defense, Washington, 2018. jún. <https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1543882/southern-command-chief-says-south-american-allies-got-game/> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 10.)

³² Jack Norman: Colombia's military emerges as a global player in US-led alliance. Colombia Reports, 2018. szept. <https://colombiareports.com/colombias-military-emerges-as-a-global-player-in-us-led-alliance/> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 10.)

a regionális biztonsági együttműködésről” elnevezésű dokumentum prioritásként jelölte meg Honduras, El Salvadort, Guatemalát és Panamát.³³

Kolumbia egyedülálló tapasztalattal és képességekkel rendelkezik az irreguláris hadviselés, a felkelés- és terrorizmusellenes műveletek területén, valamint kipróbált katonai és politikai stratégiával a válságkezelés és békeépítés terén. A kolumbiai fegyveres erők ez irányú tapasztalatait a NATO sikeresen használhatná polgárháborús országokban, mint például Líbiában vagy Afganisztánban. Ezenkívül a FARC gerillaszervezet és az állam között zajló békefolyamat több elemét is fel tudná használni a NATO annak érdekében, hogy a konfliktusos területeken elősegítse az államiség feltételeinek biztosítását, támogassa az államépítés és demokratikus rendszerek kialakításának folyamatát. A békemegállapodás egyes elemei, mint például a nemzeti megbékélés érdekében végzett programok, az átmeneti igazságszolgáltatás rendszere fontos esettanulmányként szolgálhat egyéb konfliktusok lezárásánál is.

Kolumbia kulcsszereplő lehet a szervezett bűnözés és kábítószerüzlet elleni harcban, különösen a dél-amerikai és afrikai narkókereskedelmi útvonal felszámolásában. Bár ezek a célok nem a NATO alapvető mandátumának részei, de a nemzetközi biztonság öröként nem fordíthat háttér ezeknek a transznacionális biztonsági kihívásoknak sem. „Most megláthatjuk, hogy Kolumbia kábítószer-kereskedelem elleni harcban szerzett tapasztalatai megoszthatóak-e a NATO-ban, és a Szövetség is részesülhet-e a kolumbiai támogatásból, tudásból és erőfeszítéseiből Afganisztánban” – nyilatkozta Jens Stoltenberg NATO-főtitkár 2018. október 23-án Iván Duque kolumbiai elnökkel való találkozásokor Brüsszelben.³⁴

Összességében a NATO partnerségi programjai még mindig a szervezet legjobb eszközei arra, hogy diplomáciai és katonai támogatást szerezzen a liberális gondolkodású demokratikus államoktól. Kolumbiával – mint első latin-amerikai partnerrel – a Szövetség növelheti globális legitimációját a nemzetközi biztonság garantálójaként.

REGIONÁLIS REAKCIÓK A GLOBÁLIS PARTNERSÉGRE

A Monroe-doktrína *Amerika az amerikaiaké!* szlogenje, a „furkósbot” és a „dollárdiplomácia” módszerei, a „jó szomszédság elve” mind olyan jelzők, amikkel illették már az Amerikai Egyesült Államok és érdekszférájának részeként tartott latin-amerikai régiót kapcsolatuk szemléltetésére. A történelmi események, illetve az amerikai katonai, gazdasági és politikai beavatkozások által terhelt viszony miatt várható volt, hogy a NATO-partnerség híre súrlódást okoz majd a régió országai között. Különösen az Amerika-ellenes, „antiimperialista” államoknak tartott Ecuador, Nicaragua, Bolívia és Venezuela ítéltek el az együttműködést a katonai szövetséggel, mivel a NATO-t az amerikai befolyás egyik eszközének tekintik. A venezuelai kormányzat a NATO térségi megjelenésének legnagyobb ellenzője. Maduro elnök nyilatkozata alapján a partnerség „komoly fenyegetést jelent a békére és a regionális biztonságra”.³⁵

³³ Arlene B. Tickner: Colombia, the United States, and Security Cooperation by Proxy. WOLA, 2014. márc. <https://www.wola.org/files/140318ti.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 14.)

³⁴ El Tiempo: Ciberseguridad y ciberdefensa, temas claves de cita de Duque con Otán. 2018. okt. <https://www.eltiempo.com/politica/gobierno/los-temas-claves-de-cita-de-duque-con-el-secretario-general-de-la-otan-284598> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 10.)

³⁵ Jorge Arreaza venezuelai külügyminiszter Twitter-üzenete. 2018. 05. 26. <https://twitter.com/jaarreaza/status/1000513816927637504/photo/1> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 15.)

A régió több országában csak növelte a bizalmatlanságot az elmúlt évtizedes washingtoni politika, amely a felkelés és a szervezett bűnözés elleni műveletekre összpontosított a drogháború keretén belül. Santos korábbi kolumbiai elnök a partnerség kihirdetésekor a szomszédos országok reakcióira válaszul kiemelte, hogy nem célja a teljes jogú tagság, amire egyébként nem is lenne lehetősége az országnak, és nem fog NATO-erőket állomásoztatni az ország területén. „Ez a program a katonai erővel való integritás megteremtésére törekszik, nem arra, hogy Kolumbia a NATO tagja legyen, nem veszünk részt a NATO katonai műveleteiben.”³⁶

2018-ban elnökválasztást tartottak Kolumbiában, amelynek eredményeként új, *jobb-oldali vezetője lett az országnak*. Iván Duque elnöki ciklusa alatt várhatóan keményebb politikát fog alkalmazni a venezuelai kormányzattal szemben, emellett szorosabb amerikai együttműködésre törekszik majd. Ezzel párhuzamosan folytatja a NATO-kapcsolatok építését, „az együttműködési kapcsolatok megerősítését”.³⁷ Bár fontos számára, hogy NATO-partnerként a katonai szövetség tagjaival jó kapcsolatot alakítson ki, erősítse nemzetközi kapcsolatrendszerét, nem célja, hogy a régió országaival feszült kapcsolata legyen. Ezért a NATO-vállalásoknál mindig figyelembe fogja venni a regionális politikai hatásokat, óvatos külföldi szerepvállalás várható a NATO-békeműveletekben, hogy az ne váltson ki nagyobb ellenállást a szomszédoktól.

A dél-amerikai országok felől érkező aggodalmak másik oka a regionális biztonsági és védelmi együttműködések jövője, hogy mennyiben befolyásolhatja a térségi szerveződések a NATO-partnerség. A kooperációk közül kiemelkedő a Dél-amerikai Nemzetek Unióján (UNASUR³⁸) belül működő Védelmi Tanács (CDS³⁹). A CDS létrehozásáról 2008-ban született döntés Braziliában, azzal a céllal, hogy erősítse a regionális egységet az államok között, és támogassa az országok stratégiai védelmi együttműködését. A szervezet célja, hogy az államok közötti párbeszéd segítségével kezelje a regionális konfliktusokat, valamint összehangolja az egyes szereplők biztonságpolitikai döntéseit. Nem célja azonban, hogy a NATO-hoz hasonló katonai szövetséget hozzon létre.

Evo Morales bolíviai elnök már 2013-ban kritikusan reagált a partnerség lehetőségére is, és az UNASUR rendkívüli ülésének összehívását szorgalmazta annak érdekében, hogy a testület vitassa meg, vajon milyen hatással lehet a NATO megjelenése a szervezet tagjaira. „Hogyan lehetséges az, hogy Kolumbia a felvételét kérje a NATO-ba? És mi célból? Azért, hogy megtámadja Latin-Amerikát, legyőzze Latin-Amerikát, azért, hogy a NATO megszálljon minket is, ahogy tette Európában és Afrikában [...] ez egy agresszió, provokáció, összeesküvés az antiimperialista kormányok, Venezuela, Nicaragua, Ecuador és Bolívia felé, de ezt nem fogjuk megengedni.”⁴⁰

³⁶ Notimérica: Santos: „Colombia no participará en operaciones militares de la OTAN.” Bogotá, 2018. máj. <https://www.notimerica.com/politica/noticia-santos-colombia-no-participara-operaciones-militares-otan-20180529191339.html> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 12.)

³⁷ Redmás: Duque reitera en la OTAN su voluntad de „fortalecer” la cooperación. 2018. 10. 23. <http://www.redmas.com.co/colombia/duque-reitera-la-otan-voluntad-fortalecer-la-cooperacion/> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 30.)

³⁸ Union of South American Nations – 2008-ban alakult tizenkét ország részvételével, hogy alapvetően politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális integrációt hozzon létre, erősítve ezzel a térség globális pozícióját is.

³⁹ Consejo de Defensa Suramericano.

⁴⁰ LaRazón.com: Morales ve como amenaza intención de Colombia de ingresar a la OTAN y pide reunión a la Unasur, 2013. 06. 03. <https://www.americaeconomia.com/politica-sociedad/politica/morales-ve-como-amenaza-intencion-de-colombia-de-ingresar-la-otan-y-pide-reunion-a-la-unasur> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 30.)

„A NATO a háború, a beavatkozás szinonimája, amely védi az Egyesült Államokat és transznacionális érdekeit” – nyilatkozta Evo Morales.⁴¹ A katonai szövetség megjelenése a térségben aggodalmakat szült a mai amerikai kormányzati retorika fényében is, amely nem tartja kizártnak a fegyveres beavatkozást a venezuelai rezsimmel szemben. Ezt a lehetőséget azonban az összes latin-amerikai ország határozottan elvetette. Iván Duque Márquez kolumbiai elnök is ellenezte a katonai beavatkozás gondolatát: „...a megoldás nem lehet katonai. Egy diktátor mindig ezt szeretné, mivel a fegyveres beavatkozás démonját akarja létrehozni, hogy megtartsa a hatalmát.”⁴²

A NATO partnerségi megállapodás ellenzői *kritikusan reagáltak arra*, hogy a régió egyik állama egy külső védelmi szövetséggel erősíti kapcsolatait, miközben a térségi biztonsági és védelmi együttműködések erősítése megakadt. Ez a kritika azonban alaptalannak bizonyult, mert *az UNASUR-on belüli kooperációt nem a NATO-partnerség vetette vissza, hanem a belső nézeteltérések vertek éket a tagállamok közé*. A regionális szervezet a végnapjait éli. 2017. január végétől belső konfliktusok terhelték a Szövetséget, mivel nem volt képes a venezuelai válság megoldásában hathatósan közvetíteni. Mivel az UNASUR létrejött a szocialista kormányok együttműködésén alapult, a tagországokban tapasztalt belpolitikai változások, a jobbközép pártok előretörése szétfeszítették az együttműködést.

A NATO-partnerségre adott regionális reakciók a térség országai között húzódo politikai törésvonalakat is mutatják. Annak ellenére, hogy a megállapodásnak korlátozott jelentősége van, és a nemzetközi szervezethez történő csatlakozásra nincs lehetőség, egyes politikai vezetők nyilatkozataiból látható, hogy *a racionális érvek és tények helyett inkább a politikai hangulatkeltés határozta meg a partnerségi megállapodás értékelését*. A nem feltétlen alaptalan történelmi sérelmek, az Amerikai Egyesült Államok regionális politikájának kritikus megítélése és a beavatkozástól való félelem mai napig a politikai élet része, és alapjaiban hatott a NATO-val való együttműködés megítélésére is.

ÖSSZEFOGLALÁS

Kolumbiát a 2000-es évek elején még az a veszély fenyegette, hogy a bukott államok sorsára jut, napjainkra viszont már úgy tűnik, hogy visszafordíthatatlan pozitív folyamatok indultak meg az ország életében. A NATO globális partnersége új nemzetközi kapcsolatokat, új kapukat nyithat meg a latin-amerikai állam előtt, és hozzájárulhat a biztonsági problémák kezeléséhez, a demokratikus viszonyok megszilárdításához és az ország nemzetközi presztízsének erősítéséhez. Bár Brazília 2013-ban még aggodalmát fejezte ki a NATO-partnerség miatt, a belpolitikai változások eredményeképpen meglehet, hogy ő lesz a szervezet következő partnere a térségben. Jair Bolsonaro új jobboldali brazil elnök kijelentései alapján azon lesz, hogy erősítse a kapcsolatot a nyugati partnerekkel, különösen az Amerikai Egyesült Államokkal, ami az észak-atlanti szövetséggel való együttműködést is elhozhatja.⁴³ Úgy

⁴¹ Rubén Ariñez: Bolivia cuestiona presencia de la OTAN en Sudamérica y advierte de intervención a Venezuela. La Razón digital, La Paz, 2018. 07. 02. http://www.la-razon.com/nacional/Region-Bolivia-rechaza-Colombia-OTAN-intervencion-Venezuela_0_2957704248.html (Letöltés időpontja: 2018. 11. 30.)

⁴² Euronews: Duque sobre Venezuela: „La solución no debería ser militar.” Internacionales, 2018. 10. 25. <https://es.euronews.com/2018/10/25/duque-sobre-venezuela-la-solucion-no-deberia-ser-militar> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 05.)

⁴³ Germán Gorraiz López: ¿Entrará Brasil en la OTAN? América Latina en Movimiento. Alainet.org, 2019. jan. 7. <https://www.alainet.org/es/articulo/197399> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 20.)

tűnik, Kolumbia NATO-együttműködése új időszámítás kezdetét is jelzi a térség számára, mivel lehetséges, hogy az ország kitüntetett szerepe nem sokáig marad meg, és a régió újabb államai közeledhetnek a nyugati szövetségi rendszerhez. Ez pedig újból elvezethet a NATO globalizálódásával kapcsolatos vitákhoz. A biztonsági közösség 70. évfordulóján a 70. NATO-partnerország újabb perspektívákat nyithat és egyben új kockázatokat hozhat az észak-atlanti szövetségnek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Alsema, Adriaan: *Colombia's FARC members massively deserting reintegration process and rearming*. Colombia Reports, 2018. 11. 14. <https://colombiareports.com/colombias-farc-members-massively-deserting-reintegration-process-and-rearming>
- Ariñez, Rubén: *Bolivia cuestiona presencia de la OTAN en Sudamérica y advierte de intervención a Venezuela*. La Razón digital, La Paz, 2018. 07. 02. http://www.la-razon.com/nacional/Region-Bolivia-rechaza-Colombia-OTAN-intervencion-Venezuela_0_2957704248.html
- BP Statistical Review of World Energy, 2017. 12. https://www.bp.com/content/dam/bp-country/de_ch/PDF/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-full-report.pdf
- CNMH, Centro Nacional de Memoria Histórica: ¡Basta Ya! Colombia: Memorias de guerra y dignidad, Informe General Grupo de Memoria Histórica, 2013. www.centrodememoriahistorica.gov.com
- El Nuevo Siglo: Pie de fuerza aumentó en 42 mil efectivos. 2014. ápr. 20. <https://www.elnuevosiglo.com.co/articulos/4-2014-pie-de-fuerza-aumento-en-42-mil-efectivos>
- El Tiempo: Ciberseguridad y ciberdefensa, temas claves de cita de Duque con Otán. 2018. okt. <https://www.eltiempo.com/politica/gobierno/los-temas-claves-de-cita-de-duque-con-el-secretario-general-de-la-otan-284598>
- El Universal: Colombia „alerta” al continente por ejercicios militares de Venezuela. Bogotá, 2018. 12. 12. <http://www.eluniversal.com/politica/28101/colombia-alerta-al-continente-por-ejercicios-militares-de-venezuela>
- Euronews: Duque sobre Venezuela: „La solución no debería ser militar.” Internacionales, 2018. 10. 25. <https://es.euronews.com/2018/10/25/duque-sobre-venezuela-la-solucion-no-deberia-ser-militar>
- Flemes, Daniel – Wehner, Leslie: *Drivers of Strategic Contestation in South America*. German Institute of Global and Area Studies, GIGA Research Programme, October 2012. https://www.giga-hamburg.de/de/system/files/publications/wp207_flemes_wehner.pdf
- Garamone, Jim: *Southern Command Chief Says South American Allies 'Got Game'*. U.S. Department of Defense, Washington, 2018. jún. <https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1543882/southern-command-chief-says-south-american-allies-got-game/>
- Helbig, Robert – Lasconjarias, Guillaume: *Winning Peace and Exporting Stability: Colombia as NATO's next Global Partner?* Research Division (RD) of the NATO Defense College, Rome, 2017. http://www.academia.edu/34643559/Winning_Peace_and_Exporting_Stability_Colombia_as_NATO_s_next_Global_Partner
- Insight Crime: FARC Profile. 2017. 03. 03. <http://www.insightcrime.org>
- Isacson, Adam: *U.S. aid to Colombia in 2017*. 2017. 05. <https://adamisacson.com/u-s-aid-to-colombia-in-2017/>
- Jorge Arreaza venezuelai külügyminiszter twitterüzenete. 2018. 05. 26. <https://twitter.com/jaarreaza/status/1000513816927637504/photo/1>
- LaRazón.com: Morales ve como amenaza intención de Colombia de ingresar a la OTAN y pide reunión a la Unasur. 2013. 06. 03. <https://www.americaeconomia.com/politica-sociedad/politica/morales-ve-como-amenaza-intencion-de-colombia-de-ingresar-la-otan-y-pide-reunion-a-la-unasur>

- López, Germán Gorraiz: *¿Entrará Brasil en la OTAN?* América Latina en Movimiento. Alainet.org, 2019. jan. 7. <https://www.alainet.org/es/articulo/197399>
- Malley, Robert: *10 Conflicts to Watch in 2019*. International Crisis Group, 2018. dec. 28. <https://www.crisisgroup.org/global/10-conflicts-watch-2019>
- Mártonffy Balázs: *A NATO és a globális partnerség*. In: Benes Károly – Fucsku Sándor – Gelsei András – Kiss Petra – Mártonffy Balázs – Molnár Anna – Siposné Kecskeméthy Klára – Zsolt Melinda: *NATO Partnerség 2014: A szövetségi partnerségi programok múltja, jelene és jövője*. Tanulmánykötet. Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest, 2014.
- Norman, Jack: *Colombia's military emerges as a global player in US-led alliance*. Colombia Reports, 2018. szept. <https://colombiareports.com/colombias-military-emerges-as-a-global-player-in-us-led-alliance/>
- Notimérica: Santos: „Colombia no participará en operaciones militares de la OTAN.” Bogotá, 2018. máj. <https://www.notimerica.com/politica/noticia-santos-colombia-no-participara-operaciones-militares-otan-20180529191339.html>
- Pacifista: Mitos y verdades sobre la presencia militar gringa en Colombia. 2018. ápr. 20. <https://pacifista.tv/notas/mitos-y-verdades-sobre-la-presencia-militar-gringa-en-colombia/>
- Redmás: Duque reitera en la OTAN su voluntad de „fortalecer” la cooperación. 2018. 10. 23. <http://www.redmas.com.co/colombia/duque-reitera-la-otan-voluntad-fortalecer-la-cooperacion/>
- Relations with Colombia. 2018. dec. 6. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_143936.htm
- Relations with partners across the globe. 2017. május. https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49188.htm
- Roa, Élber Gutiérrez – Granados, Marcela Osorio: *¿A qué se van a dedicar las Fuerzas Armadas en el posconflicto?* El Espectador, Política, 2016. máj. 25. <https://colombia2020.elespectador.com/politica/que-se-van-dedicar-las-fuerzas-armadas-en-el-posconflicto>
- Seligman, Lara: *U.S. Military Targets Growing Russian and Chinese Influence in Latin America*. Foreign Policy, 2018. november 19. <https://foreignpolicy.com/2018/11/19/us-military-targets-growing-russian-and-chinese-influence-in-latin-america/>
- Siposné Kecskeméthy Klára: *Partnerség a békéért – 20 év tapasztalatai*. In: Benes Károly – Fucsku Sándor – Gelsei András – Kiss Petra – Mártonffy Balázs – Molnár Anna – Siposné Kecskeméthy Klára – Zsolt Melinda: *NATO Partnerség 2014: A szövetségi partnerségi programok múltja, jelene és jövője*. Tanulmánykötet. Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest, 2014.
- Smith, Jeff: *US Militarisation of Colombian*. GRIID, 2010. <https://griid.org/2010/03/03/us-militarization-of-colombian/>
- Support for NATO-led operations. https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49188.htm#
- Szenes Zoltán: *Előszó*. In: Benes Károly – Fucsku Sándor – Gelsei András – Kiss Petra – Mártonffy Balázs – Molnár Anna – Siposné Kecskeméthy Klára – Zsolt Melinda: *NATO Partnerség 2014: A szövetségi partnerségi programok múltja, jelene és jövője*. Tanulmánykötet. Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest, 2014.
- Thomas, Jim – Dougherty, Christopher: *Beyond the Ramparts: The Future of U.S. Special Operations Forces*. Studies, The Center of Strategic and Budgetary Assessments, 2013. máj. 10. <https://csbaonline.org/research/publications/beyond-the-ramparts-the-future-of-u-s-special-operations-forces/publication>
- Tickner, Arlene B.: *Colombia, the United States, and Security Cooperation by Proxy*. WOLA, 2014. márc. <https://www.wola.org/files/140318ti.pdf>
- Trump Says Strongly Considering NATO Membership for Brazil. March 19, 2019. <https://www.nytimes.com/reuters/2019/03/19/world/americas/19reuters-usa-brazil-nato.html>